

den en te
waardig
kerkend
erkerend
op
conscientie
voor hande-

che-richting
de zijde der
aarde, deed
onstuimige
schreef zijn
heel philo-
de moderne
lig was van
hantepie de
ich, dat men
er predikant
Kerk, „aan
overlaten”.
de Haagsche
len Boeddist

persoonlijke
de pen ge-
lijk in den
n de logica
Daaraan
e brochure,
de titels:
Is er geen
atuurlijk of
eglementair,
re spreekt
n uit.
anding van
n de Her-

lijks verrij-
ontkent, zelf
mentshalve,
ij, uit onge-
k, waaraan
naar wel een
voorzietten,
door haar
te driesheid

moet!
g schorsen.
geving aan
d en vijand,
zou geëegd

de Synode
de Groen
lijk dat de
nemen voor
oogenaamde

den ze den
betrachting
van eigen
ardigheid en
ook wanneer
felijke vuur
af van het
aard, wan-
een onchris-
Synode, in
als mogelijk
oon gevolgd

n weg van
daad voor
zijn:

hoogleeraar
n predikant
kerkbestuur
lijke politie
kerkeraad van
christelijke
lagen spoor
van den
der van den
he van dit
denpunt en
hebben ge-
ene warme
openbaard,
eenen strijd
alist eener
ijsteld wordt.
ken begin-
haafd, zu
er zijn. De
er te plit-
doovenden
blijdschap
i, de over-

althans de
voluntair
ik van den
in dan aan
r antirevo-

het einde

toestel zou

de echter
vrienden”
eens een
Ds. Zaal-

168 kwam

gemeente
den steek
rechten
daarmede
gemaakt,
ter kwam
terug en

lastering
ld al die
ementaire
elgeest te
dikant te
e, die tot
rgeest en
Ds. Zaal-
orste we-

gens inbreuk op de reglementen, maar hem
als predikant te 's-Gravenhage handhaafde.
Toen de Kerkeraad van dit vonnis revisie
wilde aanvragen, trad Groen weder openlijk
op om dit te ontzagen. In een zevental
brochures onder den titel *Bijdrage voor
Kerkgemeentelijk Overleg*, in 1868 versche-
nen, zette Groen uiteen, wat het beginsel
van Gods Woord eischte.

Heel de dusver gevoerde procedure keurde
Groen af. Door Ds. Zaalberg te schorsen
niet wegens zijn godslasterlijke prediking,
maar wegens een overtreding van het
reglement was de strijd vervalscht.

Hij hoopte dan ook dat de Synode de
revisie weigeren zou. De revisie was, het
onfeilbaar middel om alle levensvont
wederom te blusschen en, na langdurig uit-
stel, te ondervinden dat men het bij uit-
nemendheid gunstig oogenblik, door een
maatregel die geen doel kan treffen, heeft
laten voorbijgaan” (p. 1).

Wilde Groen dan dat de Kerkeraad zich
tot de Synode zou wenden om Ds. Zaalberg
op grond van zijn godslasterlijke leer aan
te klagen?

Neen, antwoordt Groen: „Niet door zich
tot de Synode te wenden. Sedert lang, en
thans meer dan ooit, is de Synode tot een
voordeel over de kerkleer ontvoegd” (p. 11).

Er was maar één weg. De Kerkeraad
moest aan de Synode verklaren, dat hij
Ds. Zaalberg niet meer als predikant ontving.

Hoe meer ik, over de zaak nadenk, des te
meer ben ik, met u, overtuigd dat de Kerkeraad
aan de Synode moet verklaren geen persoon
op den kansel te kunnen toelaten, die zich,
door zijn lasteraal, buiten de gemeenschap der
christelijke kerk gesteld heeft. Hier althans geldt
het non possumus. Dit woord: „Ik kan niet
anders, God helpe mij!” in den zin en geest
van Luther, al is het dan ook met vrij wat
minder gevaar, uitgesproken, zou een daad
zijn, een begin der ook door u gewenschte
agitatie, ter verbreking van den reglementairen
overzicht, die telkens meer de gemeente onder
de slavernij van het ongeloof brengt.

De toovercirkel der reglementen moest
verbroken worden.

Groen vroeg geen woord, geen protest,
maar een daad.

Evenals de *Heraut* na de procedure-
Bühler telkens aandrang op een daad.

En Groen spaarde daarbij den Haagschen
Kerkeraad niet.

Tegenover de narcotische middelen van
Gunning en van de ethische-irische vrienden
diende hij den Kerkeraad de meest krasse
opwekkende middelen toe.

Langer uitsluit van de daad zou onver-
antwoordelijk zijn.

Het diep verval van de kerk eischt wel een
schier ongerijmde *nachtmoedigheid*, die in een
normale kerkgesteldheid ongeoorloofd is; zou;
maar nog langer pligtverzuim van hetgeen,
reeds in 1864, had moeten plaats hebben, zou
in dit *exceptioneel* geval onverantwoordelijk zijn.

Immers, zoo gaat Groen voort,

Immers is de bestrijding van alle goopen
haarde waarheid met een voor de kerk zoo
beledigende en tevens uitdagende felheid
geschied, dat niet-toepassing van het beginsel
aan prijsgiving van het beginsel en, voor zoo
ver van den kerkeraad afhangt, aan vernietiging
van de Kerk zou gelijk staan.

Scherper kan het niet.

Als de Kerkeraad Ds. Zaalberg toch op
den kansel toeliet — en vergeet niet, dat
eischte de Synode — dan maakte de Kerk-
eraad zich schuldig aan *beginselvervalsing*,
dan had hij, voorzover van hem afhangt,
de Kerk vernietigd.

Kan over den „weg van Groen” na deze
uitspraken nog twijfel mogelijk zijn?

Niet ganschelijk of ganschelijk niet.

III.

Dacht Guido de Bres er anders over?
Leerde hij soms, dat de doop *ganschelijk*
niet de erfzonde te niet doet? Vatte hij den
doop op in Zwingliaanschen zin als een
bloot uitwendig teeken? Stond hij lijfrecht
tegenover de leer van Calvijn, die juist
tegenover de Zwingliaansche onderschatting
der Sacramenten steeds geleerd had, dat de
Sacramenten — doop en avondmaal, —
geen ledige teekenen zijn, maar dat God
waarlijk ons schenkt, wat in het teeken ons
voor oogen wordt gesteld?

Art. XXXIII van onze belijdenis geeft
daarop het duidelijk antwoord. Niet eerst
in 1566, maar reeds in 1561 wordt daar
beleden dat de Sacramenten „waartekenen
ende sienlijke mercken der dinghen zijn,
door welcke Gods door de kracht zijns
Gheests in ons werct, ende en zijn gheen
ijdele ende ledighe teekenen, om te be-
driegen”.

En niet minder beslist spreekt de Con-
fessie van 1561 zich inzonderheid over het
sacrament des doops uit: „Also warachtelick
als dit water, dat gesien wort op den lijue
des ghenen, die gedoopt ende besprenghet
wort, werckt oock dat seluige het bloed
Christi, inwendichlick door den heylighen
Gheest, aen der zielen, besprengt se en de
reynicht se van haren sonden ende maect
door de wedergeboorte van eenen kinde des
toorns een kinde Gods”. Geldt dit alleen
van den doop der volwassenen? Neen, gaat
onze Confessie in 1561 voort, want „Christus
en heeft niet min (= minder) zijn bloed
ghestort om de kleine kinderkes der
Ghelouighen te wasschen dan hij voor den
volwassen ghedaen heeft. Ende daarom
moeten zij ontfangen het Teeken ende
het Sacrament van het gheue dat Christus
voor haar ghedaen heeft”.

Niet eerst in 1566 na de revisie door de
Synode van Antwerpen, maar reeds in 1561
staat dit alles duidelijk in de confessie te

lezen, en van de „forsche ontkenning, dat
de Doop aan de erfzonde niets doet”,
blijft derhelve niets over.

Alle twijfel hieromtrent kan bovendien
opgeheven worden door de uitdrukkelijke
verklaringen van Guido de Bres zelf. Indien
we van zijn hand alleen de Confessie had-
den, kon over de betekenis van de daar
gebruikte woorden nog verschil bestaan. Maar
nu Guido de Bres in zijn „De Wortel, den
Oorspronck enz. der Wederdoopers” zich
zeer breed en uitvoerig over de betekenis
van den doop uitliet, behoeven we naar zijn
bedoeling niet te raden of te gissen, maar
treedt hijzelf als uitlegger der Confessie
voor ons op.

Nu heeft zeker niemand beslist en krasser
gestreden tegen de verzwaakte opvatting
van den doop, alsof daarin alleen een uit-
wendig teeken ons geschonken wordt, dan
Guido de Bres. Al onderscheidt Guido de
Bres overal tusschen het uitwendig teeken
en de beteekende zaak, de sacramentele
vereeniging van deze beide geeft hij nooit
prijs.

Onze kinderen moeten gedoopt worden,
zegt hij, „gemerckt Godt onse kinderkes
gewerdicht in den bloede zijns lieuen Soons
te wasschen ende door dien middel hen
vergheuinghe haer sonde mede te deylen
ende dat de Doop den zegel ende den pandt
is van de genadige vergevinge der sonden.”
(ed. 1589 fol. 298.)

Vandaar dat Guido de Bres geen oogen-
blik aarzelt te zeggen, dat de Doop in sacra-
menteelen zin de erfzonde afwascht, be-
graft enz. Zoo zegt hij fol. 295 „dat de
„doop diensteelick ende nut is om de sonden
„af te wasschen, niet alleenelick de voorle-
„den sonden maer oock de gene, die alle
„de daghen onses leuens ghedaen worden”.
De doop dient dus volgens Guido de Bres
om oock de „voorleden sonde”, d. i. de erf-
zonde, af te wasschen.

Zoo verwijt hij elders den Wederdoopers,
die aan de kinderen den doop ontzeggen, om-
dat ze nog geen persoonlijk geloof hebben, dat
dan ook de zaligheid aan de kinderen ontzegd
moet worden: „sy (nl. de kinderkes) en onnen
nae v rekeninghe haer Erfzonde door den Doop
niet begraven; wat sal dan den staet deser
armer onnosser Menschen wesen?” (fol. 299)
Volgens de Wederdoopers konden de kinde-
ren door den doop de erfzonde niet begraven,
en Guido de Bres betrijft juist dit
gevoelen en zegt, dat dit consequent er toe
leiden moet, dat ook de zaligheid aan de
kinderen moet ontzegd worden.

En wederom elders zegt hij: „Want hoewel
de cleyne kinderkes de zonde niet en connen
afsterven noch begraven in sulker voegen
als ghy (t. w. de Wederdoopers) het ver-
staet, nochtans dies niet tegenstaende, so
zijn sy nae het getuygenisse van Gods
Woort in den doot Christi ingelijft ende
ingegriff door den Doop, ende dat tot gheen
ander eynde oft meynighe dan opdat daer
door de cracht des Doots Christi hen mede-
gedeylt worde.” (f. 278) Door den doop wordt
dus volgens Guido de Bres het kind in
Christus’ doot ingelijft en de kracht van
Christus, doot hem medegedeeld, en zoo
wordt de afsterving en begraving der zonde
(dus ook van de erfzonde) bij hem tweeg-
gebracht. Niet alleen de afwasching of ver-
geving der schuld wordt dus door den Doop
geschonken, maar ook de kracht van Christus
om de erfsmet te dooden en te begraven.

En wil men nu den treffendsten commen-
taar hebben op wat Guido de Bres in Art.
XV geschreven had, dan leze men wat hij
op fol. 290 zegt: „Eenerley verderuinghe
ende aangeboren boosheyt is in allen ende
ouer alle kinderen Adams wtgestort; ende
volgens dien zijn sy alle onder den vloech
begrepen, wtghenomen de kinderen der
Ghelouighen, die door Gods ghenadighe aen-
minighe ende door de cracht der belofen ende
des Verbonds van sulcke verderfemisse ver-
lost, gheheylicht ende wedergebooren zijn,
hoewel de verderffelyckheyt der naturen
noch in hen blijft”. Evenals in Art. XV
wordt hier gezegd, dat in de kinderen des
Verbonds de erfzonde, voorzover ze „verderf-
elikeit der nature” is, blijft, maar
dat deze kinderen van de verdorpenis ver-
lost en aanvankelijk geheiligd zijn. Wel
wordt hier het woord doop niet uitdruk-
kelijk gebruikt, maar waar de doop juist
„de kracht der belofte en des Verbonds”
verzegt en bekrachtigt volgens Guido de
Bres, doet deze plaats wel zeer duidelijk
uitkomen, wat in Art. XV bedoeld wordt
met de woorden: „dat de erfzonde door
den doop niet wordt weggenomen, hoe-
wel God haar door zijn genade en barm-
hertigheit den kinderen Gods ter verdor-
penisse niet toerekent”.

De Synode van 1566 heeft dus gezinsd
de oorspronkelijke leer van Guido de Bres
prijsgegeven, toen zij in Art. XV de wo-
orden invoegde, dat de doop de erfzonde
niet ganschelijk te niet doet. Ze beled niet
anders dan wat Guido de Bres zelf tegen-
over de Wederdoopers duidelijk en klaar
geleerd had. Van principieel verschil is
derhalve geen sprake. Er bestaat juist om-
gekeerd tusschen de Synode van 1566 en
Guido de Bres in deze zaak volkomen
ooreenstemming. Het onder-scheld tus-
schen 1561 en 1566 bestaat alleen daarin,
dat de Synode van Antwerpen nog iets
nauwkeuriger en correcter het Gerefor-
meerde dogma geformuleerd heeft. De
formule van 1561 kon tot misverstand aan-
leiding geven. Men kon haar lijfrecht in
strijd met Guido de Bres’ gevoelen uitleg-
gen, alsof de doop niets deed ten opzichte
van de erfzonde. Zoo nu had noch Guido
de Bres noch de Gereformeerde Kerk het
oort bedoeld. En daarom verduidelijkt de
Synode van 1566 de bedoeling dezer wo-
orden. *Niet weggenomen*, dan wilde de Synode
zeggen, moest niet in *absoluten* maar in
relatieven zin worden opgevat; het betee-
kende, niet ganschelijk te nietgedaan.

Uit de Berg.

Er zijn tal van Schriftwoorden, die door
onkunde, onjuist aanhalen of niet letten op het
verband waarin ze voorkomen, door de ge-
meente verkeerd worden gebruikt.

Men zou die teksten de marktlaarsteksten uit
den Bijbel kunnen noemen.
Ds. Hoekstra heeft in de *Geldersche Kerkbode*
getracht omtrent een dier teksten: het bidden
met den geest en bidden met het verstand
(1 Cor. 14: 15) op de volgende klare en dui-
delijke wijze het volk beter in te lichten:

Al veel worden deze Schriftwoorden verkeerd
opgevat.

Men derkt dan, dat „met den geest bidden” is
niet maar bidden door een zekere redekaveling,
uit kracht van een bloot verstandelijke overtuiging,
dat de zaken ons noodig zijn, en we ze dus van
God moeten bidden; maar een bidden met het
gansche hart en met geheel ons gemoed, met een
recht en grondig gevoelen van onzen nood en van
ons ellendigheid, in ons verwekt door den Heiligen
Geest. Voorts denkt men dan, dat „met het ver-
stand bidden” is: een bidden, meer uit plichtbesed
en uit een bloot verstandelijke overweging, dat
de zaken, waarom wij bidden, ons noodig zijn en
dat wij daarvoor tot God moeten komen; echter
zonder dat er in dat bidden een *geestelijk* werk
schuilt; een bidden, dat een mensch doen kan uit
kracht van zijne natuurlijke vermogens.

Menschen, die aangaande zichzelf te kennen
geven, dat ze zich nog bloot natuurlijke menschen
achten, en dat ze dus de genade denken te mis-
sen, waardoor ze hartelijk en oprecht, met waar-
achtig gevoelde behoefte en in den geloofszonden
kunnen bidden, spoort men dan ook wel aan, om
niet te bidden, niet na te laten, door te zeggen:
„Ik ontgaf niet met den geest bidden, dan moet ge
toch maar met het verstand bidden; immers zelf
ook de apostel Paulus zegt, dat als hij niet met
den geest kan bidden, hij toch met het verstand
zal bidden.”

Dit laatste zegt echter de apostel Paulus niet.
Hij zegt: „Ik zal wel met den geest bidden, maar
ik zal ook met het verstand bidden.”
De vrij algemeene opvatting van deze woorden
is dus deze, dat „bidden met het verstand”, is:
een bidden uit ernstige redelijke overdenking van
de noodzakelijkheid voor ons der dingen, die wij
bidden; maar waaraan de persing, de gloed, de
warmte, die de H. Geest, geheel ’t hart innemend,
in het bidden ontsteekt, nog ontbreekt. Daar-
tegenover verstaat men dan onder „bidden met
den geest” zulk een bidden, waarbij de behoefte
aan de dingen, waarom gebeden wordt, levendig
en diep gevoeld wordt, en uit een nieuw levens-
beginzel, gewrocht door den H. Geest, de siele den
God aller genade aanloopt, met een grondig geestelijk
besed van de noodzakelijkheid der genade, met
een klare, hartinnemende en hartverrukkende
waardering van de gevraagde en afgebeden heils
goederen, met een drang der siele, die den Heere
niet loslaat.

Nu staat het wel vast, dat bidden en bidden
twee zijn; met andere woorden, dat er groot ont-
scheid is in het *hoe*. De geloovige weet het wel
bij ervaring, dat er een koud hart wezen kan, ook
waar men zich tot ’t gebed begeeft, wanneer de
gelegenheid des tijds of der omstandigheden en
de plicht en roeping dat zoo medebrengen. Dat
het zoo wezen kan, dat er geen behoefte en drang
des harten gevonden wordt; dat ’t gemis, hetwelk
bij onszelf gevonden wordt, ons niet aanrijft
en innerlijk aanpoort tot ’t gebed; dat de anders
zoo begerlijke goederen, gaven en genaden, waarom
wij hebben te smeken, ons niet bekoren, onze
siele niet ontsteken in heilige begeerten. Het kan
wezen, dat men nergens van harte in *homen* kan,
en dat men wel zeggen zou: ik verkeer als een
doodde op ’t stuk van ’t gebed. De geloovige kent de
tijden wel, dat hij zich inwendig schaamt en zich
bedroeft over de harteloosheid van zijn bidden,
dat toch geheel zijn leven, in elken ademtocht,
als één hartelijk gebed moest zijn. En dat *drift*
hem ook uit tot God om de genade des gebeds,
om een oprechten en diepen en levendigen indruk
in zijn siele te ontvangen van zijne schuldigheid en
strafwaardigheid, van zijne onwaardigheid, zijn
nood en ellendigheid, maar ook een hartinnemend
geestelijk gericht op de genade, die alles bij hem
vervullen kan, en die hij zoo noodig heeft. Het
wordt hem dan wel een behoefte, dat zijn bidden
toch in de vrees Gods moet geschieden, en in
Christus zijn gebed door den H. Geest als reukwerk
voor Gods aangezicht gesteld worde, en dat zijn
smeken waarlijk een geloovig pleiten zij op het
geen God geopenbaard en gesproken heeft. En
voorwaar, in dien weg laat de Heere wel iets te
voorschijn komen van de kracht zijns levendigen
levens Gastes, en beginnen de fonteynen wel eens
in het dorre hart te springen.

Het staat dus vrij vast en behoeft geen betoog,
dat het bidden seer met onderscheid is; dat er is
een bidden, waarbij ’t hart ontstoken is door den
H. Geest; maar ook een bidden, dat buiten ’t hart
omgaat, en waarbij ’t uitwendig verstand aan het
woord is.
Hierbij komt echter ganschelijk niet te pas, wat
de apostel zegt over het „met den geest bidden”
en „met het verstand bidden”. Aandachtige lezing
van 1 Cor. 14 kan ons spoedig overtuigen, dat
men van geheel iets anders spreekt.
Om ’t maar kort te zeggen: „met den geest bi-
den” — daar bedoelt de apostel met het bidden
en dankzeggen in talen of tongen, gelijk immers
de bijnodere Geestesgave van het spreken in talen
of tongen in de apostolische eeuw aan sommigen
geschonken was. En „met het verstand bidden”
daar bedoelt hij mee, volstrekt niet een dor bi-
den, dat alleen uit verstandelijke redekaveling be-
staat, en niet uit de innerlijke persing des gemoeds
voorkomt; dat zij verre; hij bedoelt in de uit-
drukking „met het verstand bidden” wel degelijk
een bidden uit die gevoelde behoefte, wel degelijk
een zich met de gansche ziel nederleggend voor
Gods genadetroon door den H. Geest; en wel zulk
een bidden, als bepaaldelijk ook thuis hoort in de
vergaderingen der gemeente en bij de *profetie*,
welke een spreken en getuigen was, door de in-
leidende genade des Geestes, over de heilighen
Gods en den weg der zaligheid en des levens.
Het „met het verstand”, gelijk de apostel
daar bedoelt, is dus niet een bloot redekavel-
end bidden, waarbij ’t hart koud is, en waaraan
de innerlijke persing des Geestes ontbreekt; neen,
er wordt bedoeld een recht *geestelijk* bidden, met
door den H. Geest verlicht verstand en ontstoken
gemenheden, gelijk het bij de *profetie* behoort,
gelijk het in de vergaderingen der geloovigen
thuis hoort; en dat verstaanbaar was en stichten
kon in ’t gemeen, en waardoor zelfs de ongeloo-
ven in hun conscientie bestraft en ontdekt konden
worden. Terwijl het „bidden met den geest”
een bidden was (in vreemde) talen of tongen, naar
de bijzondere gave van den apostolischen tijd, waar-
door wel degene, die het deed, gesticht werd voor
zijn eigen hart, ook wel diegenen gesticht konden
worden, die de gave der *uittaling* van die tongen
of talen hadden ontvangen, en het dus konden
vatten en verstaan, maar dat voor de meesten niet
stichtend was, om het door hen niet verstaan
werd. De apostel zelf had ook die gave van den
Heere ontvangen. Hij wil die gave ook wel tot
Gods eere gebruiken hebben. Maar omdat voor de
gemeente in ’t gemeen en ook tot overtuiging der
ongelovigen de *profetie* nuttiger is dan ’t spreken
in talen of tongen, zegt hij: „Ik dank mijnen God,
dat ik meer (vreemde) talen spreek dan gij allen;
maar ik wil liever in de gemeente vijf woorden
spreken met mijn verstand, opdat ik ook anderen
moge onderwijzen, dan tien duizend woorden in
eene (vreemde) taal”. (1 Cor. 14: 18, 19)

Nu zal ons reeds eenigermate duidelijk zijn, wat
de zin is der woorden: „Ik zal wel met den geest
bidden, maar ik zal ook met het verstand bidden”;
en wij zullen gevoelen, hoe verkeerd deze woorden
vaak te pas gebracht zijn.

Ds. Hoekstra zou een nuttig werk verrichten
met deze serie voort te zetten.

Officieele Berichten.

Partic. Synode van N.-Brab. en Limburg.
D. V. zal de particuliere synode van Noord-
Brabant en Limburg 7 juni a.s. te Almkerk
worden gehouden.

Opgave van punten voor het agendum, en
namen van deputaten en hunne adressen, vóór
16 Mei te zenden aan den eerstondergeteekende.
Namens den raad der roepende kerk, Almkerk,
W. BOSCH, *præsides*.
W. N. DE LERUW, *scriba*.
Almkerk, 9 April 1906.

Particuliere Synode van Overijssel.
De particuliere synode van Overijssel zal D. V.
op Donderdag 14 juni a.s. gehouden worden te
Deventer.

Stukken voor het agendum en opgave der
namen van de deputaten met vermelding van
de woonplaats der betrokken ouderlingen s. v. p.
tot op 12 Mei. Adres: eerstondergeteekende.

Namens de roepende kerken van
Deventer A en B,
SCHREIJER, V. D. M.
P. J. JONGELOED, V. D. M.
Deventer, 9 April 1906.

KOUDEKERKE. Op Li. Zondag 1 April was
het voor de Geref. kerk alhier een plechtige
blijde dag. Na door het vertrek van onzen
vroegeren herder en leeraar Ds. H. Ph. In-
gwersen 8 maanden vacant te zijn geweest, werd
de ledige plaats wederom vervuld, doordien
Ds. L. van Loon, van Zegwaart overgekomen,
in zijn dienstwerk des morgens werd bevestigd
door zijn zwager Ds. J. E. Goudappel, van
Dieren, met een leerrede over Eand. 26 vers 18.
Des namiddags aanvaardde Ds. L. van Loon
den dienst des Woords onder ons met een
predikatie over 2 Cor. 4 vers 5.

Dat de Heere het dienstwerk van onzen
leeraar rijkelijk moge zegenen tot verheerlijking
van zijnen Naam, is de wensch en bede van
kerkeraad en gemeente.

Namens den kerkeraad,
P. BOONK, *scriba*.
N. B. Het adres van den Kerkeraad zal nu
voortaan zijn, den W. Eerw. Heer Ds.
L. van Loon.

Verantwoording der Ingekomen gelden voor de nood- lijdende kerk van Sprang.

W. Kuipers, den Haag f 2.50; Paesens c.a.
f 1; Haarmel C f 5; Willemstad f 5; Axel B
f 5; Middelstum f 2.50; Westerlee f 1; Arum
f 2.50; Naaldwijk f 2.50; Sloterijk f 1; Har-
derwijk f 1; Delfshaven f 2.50; Almkerk f 2.50;
Bijla f 2.50; Beetsum f 2; Onega (W.) f 1;
Woltersdijk f 3.50; Beriksum f 1; Zeist f 2.50;
Rosenburg f 1; Zegwaart f 1; Alblasdardam
f 2.50; Raamsdonksveer f 1.60; Stad a/H. f 2;
Bolnes f 2.50; Sneek B f 2.50; Zalk f 2.50; Ze-
venbergen f 2; Waddingsveer f 1; Katendrecht
f 2; Eschde f 3.28; Bergambacht f 1; Gro-
ningen B f 2.50; Blokzijl f 1; Baarn f 4.20;
Kielwindeweer f 1; Hardenberg f 2; Schevenin-
gen A f 2.50; N. N., Drachten f 2.50; H. V.
Veldhuizen van Zanten f 2.50; J. C. D.,
Alblasdardam f 1; E. J. R., Amsterdam f 1;
Wanswert f 2.50; Yerseke f 2.50; Ds. A. Knoll,
Zwijndrecht f 5; De Lemmer f 2.50; Amers-
foort A f 2.50; N. N., Tilburg f 2.50; P. W. van
der Meulen, Arnhem f 1; Giesdendam A f 1; N.
N., Amsterdam f 1; L. Smit, Schokland f 1;
N. N. te K. f 6; Roodschouder f 2.50; Workum
f 2.50; Soerskerke f 2.50; Oldemarkt f 1.
De Heere zegenet ons pogen en verblijdt onze
harten. Aan allen, kerken en particulieren die
ons een gift zonden, onzen hartelijken dank.
Er zijn nog meerdere kerken en broeders of
zusters, die iets van het hunne voor ons kunnen
missen. De behoeften zijn zoo groot. Och,
zendt ons iets.

Namens den Kerkeraad der Geref.
kerk van Sprang.
Ds. J. VIERER.
F. M. DE JONG.
(Verantwoording 13—30 Maart.)

Noord-Holland boven het Y.

L. S.
Met groote blijdschap kan de kerkeraad der
Geref. kerk te Zunderdorp berichten, dat de
gelden die voor de verbouwing van haar kerk-
gebouw zijn noodig geweest, thans bijeen zijn.
In het geheel mochten we voor deze zaak
uit eigen kring en van buiten ontvangen
f 1614.30/9. Onze dank is groot. Niet enkel
voor het geld. Ook daarvoor. Meer nog voor de
liefde en sympathie, die we mochten onder-
vinden.

Na de laatste verantwoording dan kwam
nog in: van de G. kerk te Nieuwerkerk a/d IJ.
f 1.61; idem Ten Post f 1; T. S. te R'dam f 10;
G. kerk te De Lemmer f 1; H. K. den Haag f 1;
Mej. T., Delft f 2.50; Ds. R. F., Utrecht f 1; Ds.
A. v. D. f 1.30; G. S. B. f 2.50; H. V. f 1; B. V.
f 1; J. G. f 2.50; J. S. f 1; W. K. f 1; N. N. f 1;
N. O. f 1; N. N. f 1; N. N. f 1; H. K. f 1; H. f 1.
Th. v. E. f 1; L. v. d. S. f 5 allen te Amsterdam
(Overtoom); N. H. N. te Amst. f 2.50; Mej. J. W. te
Amst. f 1; G. kerk, Oostwolde f 2.50; N. N.
f 0.50; Ds. H. W. v. L. f 1; M. v. d. S. f 1; v. d. B.
f 1; A. P. f 0.50; P. S. f 1; A. S. f 0.50; Gebr. F.
f 2; G. A. G. f 0.50; C. H. f 2.50; D. v. E. f 5; A.
J. S. f 1; N. N. f 1.50; N. N. f 0.50; Wed. G. A.
G. f 2.50, allen te Amsterdam; G. kerk te Stads-
kanaal f 1; van idem te Kralingen f 1.50; W. te U.
f 100; G. kerk te Zuidland f 1.50; idem te Lei-
derdorp f 3; G. B. f 10; K. K. f 4; H. S. f 2.50.
M. H. f 10, M. H. f 2.50; J. K. Czn. f 10; J.
K. Czn. f 2.50; J. L. f 2.50; C. L. f 1; W. S. f 1;
N. N. f 2.50; D. L. f 2.50; J. K. f 1; G. H. S. f 2;
J. K. Czn. f 2.50; W. H. f 3; N. N. f 5; P. P. f 5;
N. N. f 1.50, allen te Zunderdorp; G. kerken A
en B te Arnhem f 2.50; Mej. N. W. te Amsterdam
f 1; Mej. N. L. te Amsterdam f 1; G. kerk te
IJseltstein f 1.

Ten slotte zij vermeld, dat de Diaconie eene
blijde verrassing ontving in den vorm van een
postwissel van f 50 van N. N. te Amsterdam.

De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan,
dies zijn wij verblijd.

Met heilbede,
De Kerkeraad voornoemd,
Ds. A. SCHREIJER,
G. H. SLEGT, *Scriba*.

Buitenland.

Duitschland. De „gemeinschaftsbe-
wegung”.

II.
De voorstanders van de „Gemeinschaften”
beroepen zich op niemand minder dan Luther.
In het geschrift van den groeten reformator
over de Duitse mis en de regeling der Gods-
diensttoefening, spreekt deze over drielei Gods-
diensttoefeningen.

1. Een Latijnsche mis voor de jeugd.
2. Een Zendingsgodsdiensttoefening voor de
grooten massa, „waaronder velen zijn die nog
niet gelooven en geen Christenen zijn en die
men nog niet met het Evangelie regeren kan.”
En dezen vormen volgens Luther de meerder-
heid, al die nog niet gelooven en geen Chris-
tenen zijn, „maar zij staan daar en gapen, op-
dat zij iets nieuws zouden zien, alsof wij mid-
den onder de Turken of Heidenen op een vrij
plaats of veld Godsdiensstoefening houden.”
3. Eischte de reformatie Godsdiensstoefeningen
voor hen die rijp zijn voor een echte soort
Evangelische regeling. Zij die „met ernst” Chris-
tenen zijn willen, moeten op eene lijst teekenen,
in een huis